

PAVOL JANÍK

Básne

MOLTO ADAGIO

Starí ľudia sa stahujú.
Pomaly a nemotorne,
nie z vlastnej vôle
a bez cudzej pomoci.
Ťažkopádne stahujú svoj staromódny nábytok,
predpotopné názory
a neodbytné bolesti v kľoboch.

Traslavými údmi
márne hľadajú vypínače
na neznámych stenách
nového príbytku.
Nevládzu zažať svetlo
v šere samoty a nevedomia.

Zbytočne vyslovujú všetky slová,
na ktoré si ešte s fažkošťami spomenú.
Už im nič nehovoria
ich vlastné slová.
Nerozumejú im.
Zabudli, na čo slúžili.
Nič im nepripomínajú.

Im. Čteným a váženým osobám,
ktorým patrí úcta a vdaka.

Starí ľudia sa stahujú.
Zdlhavo a neobratne,
neúmyselne
a celkom sami.
Ťažavo stahujú svoj starodávny nábytok,
prežité názory
a dotieravé bolesti v kľoboch.

Vytrvalo a neprijemne
sa nás dotykajú
rozochvenými končatinami.
Tiesivo nám siahajú na hrdlo.

Starí ľudia sa stahujú
do nás.
Po troške a nešikovne,
chtiac-nechtiac
a vlastnými silami.
Namáhavo stahujeme svoj zastaraný nábytok,

opotrebované názory
a boľavé kíby.
A ostatné veci,
ktoré už doslužili.

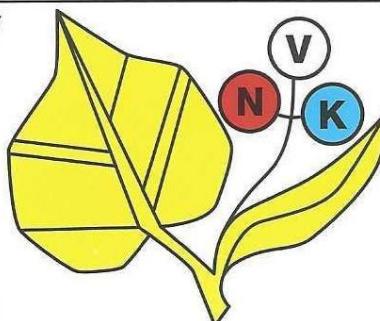
Nenápadne a neodvratne
sa stávame čtenými a váženými osobami,
ktorým patrí úcta a vdaka.

Húževnatu a skľučujúcu
pokračujeme v trvani dejov,
plynule sa posúvame v následnosti príbehov,
samozrejme ako hodinové ručičky.

Hlavou smerujeme
kolmo dolu,
prichystaní odbiť presný čas.

A nad nami
nechápavo žíva
modrá obloha,
na ktorej vietor preskupuje jagavé zrkadlá
pamäti.
(Z knihy Do videnia v množnom číslе, 1985)

ZMLUVA PRÍMERÍ DUŠE A TELA
Myslím na pamiatku zosnulých
másiarov a remeselných vrahov.
Oslepuje ma ich bieloskvúca, hygienická,
profesionálna dokonalá smrť.
Ich odblanenie a vykostené duše
priopomíname lampaóny
zhodené z detskeho dychu
a dúhy obklupujúcej
najnežnejšie slová,
pošeppky vyslovované
do mrazivého povetria.

ČTVRTLETNÍK VÝBORU NÁRODNÍ KULTURY

LÍPA

ROČNÍK 27

ČÍSLO 1/2022

CENA 70 Kč

Myslím na pamiatku zosnulých taxikárov a čašníkov.
Dajíma ma ich osud vykupiteľov tohto nepredajného sveta.
Ich abstraktné duše
na heslo
a na štvorpercentný úrok.
Ich výherné
a konvertibilné duše,
rozmnожujúce sa bezhotovostným stykom.

Myslím na pamiatku zosnulých prostitútov a udavačov.
Na ich verné, číre,
trocha vylakané oči,
absolútne parabolický sluch
a elektromagnetickú pamäť.

Ich užinené dušičky sa chvejú
v modrastej hudbe
mesačného svitu.

Po mojich vnútorných sklákach
steká horiaci lieh.
Stratil som kľúče od seba.
A tak sa bezmočne prizerám,
ako vo mne vyhasina
čiasi neznesitelná duša –
nezmyselná a ligotavá
ako nočné mesto.
(Hurá, horí!, 1991)

SPRÁVA Z PROVINCIE

Koľko stojí koruna,
tu v obklúčení
najškaredších žien na svete,
v ktorom sa zachraňujem
tvoju fotografiu?
Západonemecký básnik,
ktorý si myslí, že Bratislava
je v Juhoslávii,
vie, že v nej žije Dubček,
a ešte sa zaujíma o to,
či je Havel na slobode.
Jeho veršíky o Londýne
a iných európskych metropolách,
o rozmeroch a tvaroch
jeho písacieho stola
mohli zostať na ňom.

Zmocňuje sa ma zúfalstvo
pri cirkusovom umení spasiteľov
kričiacich do mikrofónov
nepochopenie seba a druhých,
starosti so sebou a s ostatnými,
pri kabarete bláznov
smutných z toho, že sú.

Manekýn v reverende
sa potichu vytratil.
Pred polnocou v hoteli,
obývanom neduživými básnikmi
a svalnatými držiteľmi
služobných zbraní,
z návalu liehu, adrenalínu
a hormónov
vytryskol neutichajúci výskot
v sprievode harmoníky.
Široká, dlhá a bystrozráká
ruská duša – zahmlená
štyridsaťstupňovou horúčavou
moskovskej vodky
dospevuje svoje ponášky
na Vysockého.

Obyvateľov
socialistických krajín
neobsluhujeme.
Proletári všetkých krajín,
rozideť sa!
(Hurá, horí!, 1991)

NAČO SÚ NÁM MANŽELKY

Aby udržiavali oheň
v našich najvnútornejších chladničkách,
aby hasili naše horúče hlavy,
aby sme sa popálili
na ich plamenných pohladoch,
aby držiac naše šémy
Golemom v nás dali zmysel,
aby mal kto uzemniť
blesky našej pýchy
hromadného ničenia.

Na to sú nám
- bližšie ako košeľe,
deťmi pozapinané s nami
v jedno, v jediné jedno,
na ktorom nám neodvolatelne
a neodolateľne záleží.
(Hurá, Horí!, 1991)

Kríza štátu, alebo systému?

PAVOL JANÍK

Na prvý pohľad by sa mohlo zdieť, že na Slovensku prežívame vládnú krízu, ktorá už nadobudla rozmary rozkladu štátu, ale v skutočnosti – najmä vzhľadom na nekritickú medzinárodnú a mediálnu podporu neudržateľnej koalície – je zrejmé, že ide o hlbokú krízu globálneho systému s čoraz neopodstatneniejsím názvom demokracia, čo by malo v preklade do slovenčiny označovať ľudovládu, čiže vládu ľudu.

Je to rovnaký nezmýsel ako tvrdenie, že monarchovia vládli, či dodnes vládnu zo božej vôle, prípadne že v diktature proletariátu vládla monopolná ľavicová strana, hoci reálne patrila všetka moc na rôznych stupňoch riadenia tzv. profesionálnym revolucionárom, teda – presnejšie povedané – platénym funkcionárom straničného aparátu. Aj tento typ totality však na rozdiel od súčasnosti aspoň dodržiaval formálne znaky vnútroštáanickej demokracie – od masovej členskej základne až po volby do rozvinutej hierarchie vlastných kolektívnych orgánov.

Sotva možno poklaďať za demokratickú či aspoň reprezentatívnu vládu, ktorej aktuálny pomer DOVERY A NEDÖVERY vyjadrený v percentách vyzerá úplne žalostne. Postupujeme od najlepších výsledkov k najhorším – minister zdravotníctva 34,8 : 61,2; minister zahraničia 34,2 : 54,4; minister životného prostredia 32 : 62,1; minister školstva 30,9 : 63,8; premiér 29,7 : 67,5; minister hospodárstva 27,3 : 70,2; minister obrany 26,6 : 66,8; minister dopravy 25,7 : 53,8; minister práce 23,4 : 72; minister vnútra 20,9 : 72,6; ministra kultúry 20,6 : 58,2; ministra spravodlivosti 20,1 : 75,1; minister pôdohospodárstva 17,5 : 53,1; vicepremiérka a ministrica investícii, regionálneho rozvoja a informatizácie 15,3 : 81,5; vicepremiér pre legislatívnu 12,9 : 57,8 a na záver expremiér, minister financií a predseda kľúčovej vládnej strany 11,3 : 87,2.

Uzávierka konkrétna mená zmysel, pretože mnohých členov vlády verejnosť vlastne vobec nepozná a väčšina z nich celkom iste čoskoro upadne do zabudnutia.

Aby to náhodou nevyznelo v prospech súčasnej opozície, tak len pripomieniem napríklad fakt, že niekdajší poslanec za HZDS a následne za Smer vždy a za akékoľvek vládnej konštelácie si dokázal predsať svoju obľúbenkyňu do nejakej sinekúry – rozumej: výnosného postavenie bez väčších pracovných povinností. Zdanlivo ide o zanedbatelnú malichernosť či jednotlivosť, ale podstatne je to názorná ukážka principov, na ktorých stojí celá formálna demokracia. Naozaj nie je jasné, v čom sa teda západná demokracia odlišuje – povedzme – od severokórejskej dynastie s priezviskom Kim.

Do načrtutého kontextu patrí aj povinné odmietanie tzv. reálneho socializmu, ktorý sa v celosvetovom meradle zámerne nesprávne označuje slovom komunizmus. Ten však bol, je a bude len veľmi hmlistá a v praxi zrejme neuskutočnitelná teória. Ľudstvo svojou mentálnou a biologickou podstatou zjavne nemá predpoklady pre život v rovnostárskej a asketickej spoločnosti.

V tejto súvislosti ešte poznamenám, že súčasná Slovenská republika vznikla sukcesiou Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorá bola len premenovaním Československej socialistickej republiky, ktorá bola premenovaním Československej republiky, ktorá vznikla rozdelením Rakúsko-uhorskej monarchie, ktorá vznikla po rakúsко-maďarskom vyrovnáni z Habsburskej monarchie, ktorú chcel následník trónu Ferdinand d'Deste federalizovať do podobu Spojených štátov Veľkého Rakúska.

Tento téme som už neraz venoval samostatnú pozornosť. Dôležité je uvedomiť si, že nijakú kapitolu z dejín sa nikomu a nikdy nepodarí definitívne vymazať z jednotlivých línii spoločenského vývoja, preto aj terajšie čierno-biele a diskontinuálne vŕnimanie socializmu napokon zákonné skončí len ako jedno z mnohých pomýlených usilí a slepých uličiek oficiálnej historiografie. Každý dôležitý fakt si raz nájde svoje prirozené a opodstatnené miesto pod slnkom ako zdroj primeraného ponaučenia pre tých, ktorí o ponaučenie stoja.

8. 11. 2021

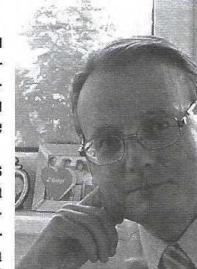

Foto Oiga Janíkovič

Ašpirácie konšpirátorov

PAVOL JANÍK

K očividným ašpiráciám konšpirátorov patrí úsilie vytvoriť predstavu, že konšpirácie sú len nezmysly nejakých pomätencov, ktoré sú vzdielené faktom, hoci v skutočnosti ide o bežnú profesionálnu činnosť najmä spravodajských služieb. Iniciatíva proti konšpirátorom už dávnejšie vzišla z okruhu pravicových denníkov, ktoré vznikli postupným klonovaním bývalého

tlačového orgánu Slovenského ústredného výboru Socialistického zväzu mládeže. Téme som už neraz venoval pozornosť, ale pokladám ju nadalej za naliehavo aktuálnu. Opäť odhliadnime od toho, že ide o súčasť informačnej vojny i konkurenčného zápasu o podiel na reklamnom trhu, a vecne objasníme podstatu problému.

85

86

V pretrvávajúcej kampani sa zjavne slovo konšpirácia nespráve používa namiesto pojmu dezinformácia. Oba odborné výrazy patria do štandardnej terminológie oficiálnych špiónážnych a protišpiónážnych inštitúcií všetkých štátov vrátane tých najdemokratickejších.

Najprv sa zamerajme na nepravdivé správy, ktoré majú ovplyniť určitých ľudí alebo celkovú verejnú mienku. Dejiny mocenského súperenia a špeciálnych služieb sú aj historiou informačného podvádzania. Tento druh pôsobenia sa mimoriadne rozvinul v 20. storočí, keď v štátnych orgánoch vznikli samostatné útvary pre dezinformačné triky a spravodajské hry.

Napríklad – v roku 1936 nemecké tajné služby podsunuli československému prezidentovi Edvardovi Benešovi falošné materiály o zrade sovietskeho maršala Tuchačevského. Beneš podvrh odovzdal Stalinovi, ktorý na ich základe dal poprať Tuchačevského a s ním aj významnú časť dôstojníckeho zboru Červenej armády, čo výrazne pomohlo Nemecku pri napadnutí Sovietskeho zväzu.

Alebo – pred júnom 1944 britské a americké letecko niekoľko mesiacov intenzívne bombardovalo oblasť pri Calais, aby zmiatio nemecké velenie v tom zmysle, že inváziu spojenci uskutočnia práve v uvedenej lokalite.

Dezinformácie sa šíria všetkými druhmi médií, ústnym podaním, klamivými aktivity a doručovaním falošnej dokumentácie. Účinná dezinformácia (aby bola dôveryhodná) obsahuje aj údaje, ktoré sú pravdivé, pravdepodobné alebo možné.

Niektoré kampane sa zakladajú len na pravdivých údajoch, ktoré sa však šíria takým spôsobom, aby vyzneli ako nepravdivé.

Častou formou spravodajskej hry je podsunutie vlastného agenta, ktorý sa iniciatívne ponúkne nepriateľovi. Cieľom je zistiť, ako cudzie služby zareagujú, či ponuku prijmú, aké sú ich priority a prostriedky spojenia, kde majú konšpiračné byty, aké používajú šifry a kódy.

Je to však dvojsečná zbraň, pretože ak spravodajská služba odhalí podsunutie cudzieho agenta, dodáva jeho prostredníctvom špiónajnej konkurenčnej dezinformácie.

Teraz si vysvetlime, čo znamená konšpirácia. Ide o základný princíp výzvedných, bezpečnostných a policajných ustanovizní, ale aj ilegálnych organizácií a skupín všetkých druhov – protistátnych, te-

roristických, protirežimových či kriminálnych. Stupeň ich utajenia je rozličný, pri najtajnejších sa nezverejňuje ani skutočnosť, že vobec existujú.

Kľúčovými prvkami konšpirácie sú krytie mená a doklady, konšpiračné byty a utajené spôsoby komunikácie, vytváranie dôveryhodných legiend pre ľudí a objekty či maskovanie prostriedkov na zhodovanie zvukových a obrazových zánamov. Dôležité je prvok fragmentácie, čo znamená, že jednotlivé osoby majú prístup len k tým informáciám, ktoré sú nevyhnutné pre plnenie ich úloh.

Legendy sú vymyslené príbehy, ktoré menia ľudom totožnosť, objektom funkciu a zastierajú spravodajskú činnosť priateľom vysvetlením.

Predovšetkým sa utajuje príslušnosť osôb k spravodajskej službe. V zahraničí špióni vystupujú ako diplomati, novinári, obchodníci či rozliční experti. Vyzvedačov s diplomatickým pasom chráni imunita a hrozí im len vyhostenie, ale o to väčšiu pozornosť im venujú kontrarozvedky hostitelských krajín. Nelegálni agenti sa pripravujú aj niekoľko rokov. Najprv ich vysielajú do tretích krajín, aby ziskali štátne občianstvo, ktoré v cieľovej krajine nevzbudzuje podezrenie a zároveň ospravedlňuje ich nedostatočnú znalosť domáceho jazyka i miestnych reálí.

Takže nijak románoví a filmoví hrdinovia, ktorí ovládajú všetky jazyky a ich dialekty, ale žívú ľudia z mäsa a kostí. Napríklad – sovietsky agent Konon Trofimovič Molodý, ktorého už ako 11-ročného pod menom Gordon Arnold Lonsdale vyslali do Kalifornie s kanadským pasom. Vrcholom jeho kariéry bola špiónazá v Veľkej Británii, kde vystupoval ako úspešný podnikateľ a za vyvinutie špeciálnej elektronickej zámky ho kráľovná povýšila do šľachtického stavu.

Riadenie spravodajských služieb patrí do kompetencie najvyšších ústavných predstaviteľov, spravidla premiérov, v niektorých krajinách (napríklad v USA či Ruskej federácii) prezidentov. Konšpirácia je prirodzenou súčasťou mocenského pôsobenia. Apríorne odmietanie a spochybňovanie všetkých konšpiračných teórií je teda neopodstatnené. Presnejšie povedané – ide o cieľavedomú manipuláciu verejnosti, ktorá má zrejme uveriť, že stačí sledovať médiá hlavného prúdu, pretože tie vždy uverejňujú výlučne pravdivé, overené a úplné informácie. A to je samo osebe dezinformácia par excellence.

10. 2. 2022

Nič nie je zabudnuté, nikto nie je zabudnutý

PAVOL JANÍK

Slogan – Nič nie je zabudnuté, nikto nie je zabudnutý – sa používa v Rusku vo vzťahu k 2. svetovej vojne. Nevdojaj mi zíšiel na um pri spomienke na krátke obdobie ilúzii o konci Strednej vojny, ktorá sa – žiaľ – nikdy neskončila, a vždy hrozi nebezpečenstvo, že prerastie do horečného ozbrojeného konfliktu.

Práve v súvislostami s aktuálnymi udalosťami na vnútropolitickej i medzinárodnej scéne, nadobúda čoraz väčší význam VYHLÁSENIE, ktoré principiálne odmieta represálie ako spôsob riešenia politických sporov a vyhotovených situácií. Vyšlo v nedeljom vydani Pravdy 1. 12. 1989 s uvedením signatárov: ĽUBOMÍR FELDEK, dalej z redakcie Pravdy: PETER VALO, MIROSLAV POLAKOVÍČ, JURAJ KOPŘIVA, PAVOL JANÍK, MICHAL AČ, MICHAL BARANOVÍČ a z Nového slova: JOZEF PUŠKÁS.

Sotva vtedy mohol niekto vrátane spomínaných aktérov predvídať, že o niekoľko desaťročí budú pokračovať represálie doma i vo svete, napriek vtedajším naivným snom o férovej demokratickej súťaži osobnosti verejného života – ich rozdielnych predstáv, odlišných názorov a rozličných koncepcí. A už vôbec nikto zrejme nemohol tušiť, že namiesto osobností budú najvyššie spoločenské priečky vyhradené najmä pre rozmanité obskúrne postavy a intelektuálne poddimenzované osoby.

Aj v kontexte selektívnych knižných memoárov treba jasne konštatovať, že všetky oficiálne médiá pred systémovými zmenami na rozhraní 80. a 90. rokov uplynulého storočia boli tláčovými orgánmi politických strán, odborového hnutia, zväzu mládeže, zväzu spisovateľov, zväzu záhradkárov atď. Čiže predovšetkým – v celostátnnej pôsobnosti Komunistickej strany Československa, v českom prostredí Československej strany socialistickej a Československej strany ľudovej, na Slovensku Strany slobody a Strany slovenskej obrody (ktorá sa v marci 1948 vzdala svojho pôvodného názvu a v decembri 1989 sa

k nemu opäť prihlásila, teda Demokratickej strany).

V načrtutých súradničiach boli klúčovými periodikami na Slovensku denník Pravda a týždenník Nové slovo, ktoré vychádzali v nákladoch, aké si už dnes niekto nevie ani predstaviť – denník 350 000 a týždenník 90 000 výtlačkov. Ohromujúce čísla potvrzovali nielen vplyv na širokú čitateľskú verejnosť, ale aj rešpekt, ktorý vzbudzovali na najvyšších miestach.

A keď som už začal konkrétnymi menami, tak nimi aj skončím. Napríklad – redaktorkami Nového slova boli spisovateľky GABRIELA ROTH-MAYEROVÁ (manželka šéfredaktora EMILA POLÁKA) a OLGA FELDEKOVÁ, vdáka ktorej som našiel ako mladý básnik i prozaik uplatnenie aj na stránach tohto prestížneho časopisu. Na rozdiel od niektorých iných autorov sa za nič z toho, čo som a kde som v živote publikoval, nehanbam, naopak – som na to primerane hrdý a úprimne vďačný všetkým ľuďom, ktorí mi dali a dávajú publikačné priležitosti. Veď čo by bolo absurdnejšie ako byť odpísaný spisovateľ. 19. 5. 2021

Od: Milan Blahynka
Komu: Jan Poláček vnk.jp@seznam.cz
Datum: 25. 12. 2021
Predmet: Vánoční přání a PF 2022

Přeju Ti a Tvé Lípě, milý příteli JP,
k Vánocům
a do roku dva tisíce dvaadvacet
pohody plný dům:
Především vyzrát na covid
Být stále fit
Z ničeho a z nikoho se nepozvracet
A co se týká omikronu
Třeba pomůže vyzvánění zvonů
Tvůj MB

Foto Olga Janíková